EB Akademi

Genel Kültür Güncel

Konu Anlatımı · EKYS 2027

www.evrakburada.com/genel-kultur-guncel-konu-anlatimi

evrakburada.com

1 Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye

Güncel bilgiler sorularında ezberden çok **eşleştirme** sorulur: kuruluş – merkez – kuruluş yılı – Türkiye'nin üyelik durumu; proje – ilk; ödül – kişi. Tablolar bu eşleştirmeler için düzenlendi. Bilgiler **Kasım 2026** itibarıyladır.

Kuruluş	Bilinmesi gereken
Birleşmiş Milletler (BM)	1945; merkez **New York**; Türkiye **kurucu üye**. BM Türkiye Daimi Temsilciliği binası **Türkevi** 2021'de New York'ta açıldı.
UNESCO	BM'nin eğitim, bilim ve kültür kuruluşu; merkez **Paris**; Dünya Mirası ve Somut Olmayan Kültürel Miras listelerini tutar.
NATO	1949; merkez **Brüksel**; Türkiye **1952**'de üye oldu. Finlandiya (2023) ve İsveç (2024) katılımıyla **32 üye**.
Avrupa Birliği	Türkiye 1999 Helsinki Zirvesi'nde **aday ülke** ilan edildi; katılım müzakereleri 2005'te başladı.
G20	Dünyanın büyük ekonomileri; 19 ülke + **Avrupa Birliği**; **Afrika Birliği** 2023'te üye oldu. Türkiye kurucu üyelerdendir.
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	1969; merkez **Cidde**; 57 üye; Türkiye kurucu üye.

Türk dünyası ve kamu diplomasisi kurumları

Kurum	Kuruluş	Görevi / bilinmesi gereken
Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)	2009 Nahçıvan Anlaşması (Türk Konseyi); **2021 İstanbul Zirvesi**'nde bugünkü adını aldı	Üyeler: **Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan** · gözlemciler: **Macaristan, Türkmenistan, KKTC**
TÜRKSOY	1993	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı; Türk dünyasında kültür ve sanat iş birliği
TİKA	1992	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı; kalkınma yardımları ve iş birliği projeleri
Yunus Emre Enstitüsü	2009	Yurt dışında **Türkçe öğretimi** ve Türk kültürünün tanıtımı
YTB	2010	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı; yurt dışındaki vatandaşlar ve **Türkiye Bursları**
Türkiye Maarif Vakfı	2016 (6721 sayılı Kanun)	Yurt dışında **eğitim kurumları** açar, işletir

Sınavda nasıl sorulur?

"Yurt dışında Türkçe öğretimi ve Türk kültürünün tanıtımı" ile "yurt dışında okul açma" görevleri hangi kurumlara aittir?

Cevap: Yunus Emre Enstitüsü – Türkiye Maarif Vakfı.

evrakburada.com

⚠ **Tuzak**

TİKA **kalkınma iş birliği**, YTB **yurt dışındaki vatandaşlar ve burslar**, Yunus Emre **Türkçe ve kültür**, Maarif Vakfı **okul**. Dört kurumun görevleri birbirine yakın olduğu için şıklarda yan yana çıkar.

2 Savunma Sanayii, Uzay, Enerji ve Ulaştırma Projeleri

Savunma sanayii

Ürün	Türü	Bilinmesi gereken
KAAN	Millî muharip uçak	TUSAŞ; ilk uçuşu **21 Şubat 2024**
HÜRJET	Jet eğitim ve hafif taarruz uçağı	TUSAŞ; ilk uçuşu **25 Nisan 2023**
HÜRKUŞ	Temel eğitim uçağı	TUSAŞ
Bayraktar TB2 / AKINCI / KIZILELMA	SİHA / taarruzi İHA / insansız savaş uçağı	Baykar; KIZILELMA ilk uçuşu **Aralık 2022**
T129 ATAK	Taarruz ve taktik keşif helikopteri	TUSAŞ; GÖKBEY genel maksat helikopteri
ATMACA	Gemisavar füze	Roketsan
TCG Anadolu	Amfibi hücum gemisi	2023'te hizmete girdi; **SİHA'ların konuşlandığı ilk gemi** olarak tanıtıldı
TCG Ufuk	İstihbarat gemisi	2022; Türkiye'nin ilk millî istihbarat gemisi

Uzay

- **Türkiye Uzay Ajansı** 2018'de kuruldu.
- **İMECE**: yerli ve millî yer gözlem uydusu; **15 Nisan 2023**'te fırlatıldı.
- **TÜRKSAT 6A**: ilk yerli ve millî **haberleşme** uydusu; **Temmuz 2024**'te fırlatıldı.
- **Alper Gezeravcı**: ilk Türk astronot; **Ocak 2024**'te Uluslararası Uzay İstasyonu'na gitti. **Tuva Cihangir Atasever**: Haziran 2024'te alt yörünge uçuşu yapan ikinci Türk.

Enerji

- Sondaj gemileri: **Fatih, Yavuz, Kanuni, Abdülhamid Han** · sismik araştırma gemileri: **Barbaros Hayreddin Paşa, Oruç Reis** (ve MTA'nın araştırma gemileri).
- **Sakarya Gaz Sahası**: Fatih'in 2020'de Tuna-1 kuyusunda yaptığı keşif; 2023'te Filyos'tan sisteme ilk gaz verildi.
- **Ertuğrul Gazi**: Türkiye'nin ilk **yüzer LNG depolama ve gazlaştırma gemisi (FSRU)**.
- **Akkuyu Nükleer Güç Santrali** (Mersin): 2023'te nükleer yakıtın sahaya ulaşmasıyla nükleer tesis statüsü kazandı.

Ulaştırma ve sanayi

- **1915 Çanakkale Köprüsü**: 18 Mart 2022'de açıldı; **dünyanın en uzun orta açıklıklı asma köprüsü** olarak inşa edildi.
- Marmaray (2013), Avrasya Tüneli (2016), Osmangazi Köprüsü (2016), Yavuz Sultan Selim Köprüsü (2016), İstanbul Havalimanı (2018).
- **TOGG**: Türkiye'nin yerli otomobil girişimi; üretim tesisi **Bursa – Gemlik**, 29 Ekim 2022'de açıldı.

evrakburada.com

Sınavda nasıl sorulur?

"İlk yerli ve millî yer gözlem uydusu" ile "ilk yerli ve millî haberleşme uydusu" sırasıyla hangileridir?

Cevap: İMECE – TÜRKSAT 6A.

⚠ **Tuzak**

Oruç Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa **sismik araştırma** gemisidir (sondaj yapmaz); Fatih, Yavuz, Kanuni, Abdülhamid Han **sondaj** gemisidir. Ertuğrul Gazi ise **LNG** gemisidir.

3 Türkiye'de İlkler ve Kadın Hakları

Kadınların siyasi hakları

Yıl	Hak
1930	Belediye seçimlerinde seçme ve seçilme
1933	Muhtarlık ve ihtiyar heyeti seçimlerinde seçme ve seçilme — ilk kadın muhtar **Gül Esin** (Aydın)
5 Aralık 1934	Milletvekili seçme ve seçilme
1935	TBMM'ye ilk kez **18 kadın milletvekili** girdi

İlk kadınlar

- İlk kadın savaş pilotu: **Sabiha Gökçen**
- İlk kadın tıp doktoru: **Safiye Ali**
- İlk kadın vali: **Lale Aytaman** (Muğla, 1991)
- İlk kadın başbakan: **Tansu Çiller** (1993)
- İlk kadın avukat: **Süreyya Ağaoğlu**
- İlk kadın Anayasa Mahkemesi Başkanı: **Tülay Tuğcu**

Bilim ve düşünce tarihinde ilkler

- **İbnü'l-Heysem**: optik çalışmaları ve karanlık oda deneyleriyle **fotoğraf makinesinin** ilkesine öncülük etti.
- **İbn Haldun**: **Mukaddime** — toplum ve tarih üzerine; sosyolojinin öncülerinden.
- **Farabi**: **Kitabü'l-Musiki'l-Kebir** — müzik kuramı.
- **Nuri Demirağ**: Türkiye'de ilk özel **uçak fabrikasını** kurdu (Nu.D. uçakları); demiryolu inşaatlarıyla tanındı.
- **Yusuf Akçura**: **Üç Tarz-ı Siyaset** (1904) — Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük. **İsmail Gaspıralı**: "Dilde, fikirde, işte birlik"; **Tercüman** gazetesi.
- **Aziz Sancar**: **2015 Nobel Kimya Ödülü** (DNA onarımı) — bilim dalında Nobel alan ilk Türk. **Orhan Pamuk**: 2006 Nobel Edebiyat.

Ezber: kadınlara haklar **1930 belediye – 1933 muhtarlık – 1934 milletvekilliği** · ilk kadın milletvekilleri **1935 (18)** · NATO **1952** · AB adaylığı **1999** · TDT adı **2021** · KAAN ilk uçuş **2024** · İMECE **2023** · TÜRKSAT 6A **2024** · Gezeravcı **2024** · 1915 Çanakkale Köprüsü **2022**.

evrakburada.com

4 Ödüller ve UNESCO Mirası

Nobel ödülleri (son iki yıl)

Dal	2024	2025
Barış	**Nihon Hidankyo** (Hiroşima ve Nagasaki'den sağ kurtulanların örgütü; nükleer silahsız dünya)	**María Corina Machado** (Venezuela; demokratik haklar mücadelesi)
Edebiyat	**Han Kang** (Güney Kore)	**László Krasznahorkai** (Macaristan)
İktisat	**Daron Acemoğlu**, Simon Johnson, James Robinson — kurumların refaha etkisi	Joel Mokyr, Philippe Aghion, Peter Howitt — yeniliğe dayalı büyüme
Fizik	John Hopfield, Geoffrey Hinton — **yapay sinir ağları** (makine öğrenmesinin temelleri)	John Clarke, Michel Devoret, John Martinis — elektrik devresinde makroskobik kuantum etkileri
Kimya	David Baker, Demis Hassabis, John Jumper — **protein tasarımı ve yapı tahmini**	Susumu Kitagawa, Richard Robson, Omar Yaghi — metal-organik kafesler
Tıp	Victor Ambros, Gary Ruvkun — mikroRNA	Mary Brunkow, Fred Ramsdell, Shimon Sakaguchi — bağışıklık sisteminde çevresel tolerans

- **Daron Acemoğlu** İstanbul doğumlu bir iktisatçıdır; 2024 İktisat Nobeli'ni paylaşmıştır.
- 2024 Fizik ve Kimya Nobelleri **yapay zekâ** çalışmalarıyla ilişkilidir (sinir ağları, protein yapısı tahmini).
- 2025'te 97. Akademi (Oscar) Ödülleri'nde "En İyi Film" ödülünü **Anora** kazandı.

UNESCO listelerinde Türkiye

- **Dünya Mirası** (son eklenenlerden): **Göbeklitepe** (2018), **Arslantepe Höyüğü** (2021), **Gordion** ve **Anadolu'nun Ortaçağ Ahşap Hipostil Camileri** (2023 — Beyşehir Eşrefoğlu, Afyon Ulu, Sivrihisar Ulu, Ankara Arslanhane, Kastamonu Mahmut Bey camileri).
- **Somut Olmayan Kültürel Miras**: Karagöz, Âşıklık, Nevruz, Semah, Kırkpınar Yağlı Güreşi, Keşkek, Mesir Macunu Festivali, **Türk Kahvesi**, **Ebru**, **Dede Korkut**, **Geleneksel Türk Okçuluğu**.

⚠ **Tuzak**

"Göbeklitepe" Dünya Mirası (somut alan); "Türk kahvesi kültürü" Somut Olmayan Kültürel Miras'tır. İki listeyi karıştıran şıklar sık kullanılır.

evrakburada.com

5 Sanat ve Kültür: Sanatçılar ve Eserleri

Sanatçı	Akım / dönem	Ünlü eserleri
Leonardo da Vinci	Rönesans	**Mona Lisa**, **Son Akşam Yemeği**
Michelangelo	Rönesans	**Davut** heykeli, **Sistine Şapeli** tavan freskleri
Sandro Botticelli	Rönesans	**Venüs'ün Doğuşu**, İlkbahar
Johannes Vermeer	Hollanda Altın Çağı	**İnci Küpeli Kız**
Vincent van Gogh	Ekspresyonizm öncüsü	**Yıldızlı Gece**, Ayçiçekleri
Pablo Picasso	**Kübizm**	**Guernica**, Avignonlu Kızlar
Salvador Dalí	**Sürrealizm**	**Belleğin Azmi** (eriyen saatler)
Osman Hamdi Bey	Türk resminde figürlü resmin öncüsü	**Kaplumbağa Terbiyecisi**, Silah Taciri; **İstanbul Arkeoloji Müzesi** ve **Sanayi-i Nefise Mektebi**'nin (1882) kurucusu
İbrahim Çallı	**1914 Kuşağı (Çallı Kuşağı)**, Türk izlenimciliği	Zeybekler, Mevleviler
Şeker Ahmet Paşa	Asker ressamlar	Ormanda Oduncu

Edebiyat ve düşünce

- **Sezai Karakoç**: **Diriliş** dergisi ve düşüncesi; Monna Rosa şiiri.
- **Tevfik Fikret**: Servet-i Fünun şairi; Rübab-ı Şikeste, Haluk'un Defteri. **Adalet Ağaoğlu**: romancı; "Dar Zamanlar" üçlemesi.
- **Hacı Bektaş-ı Veli**: **Makalat**. **Ahmed Yesevi**: Divan-ı Hikmet. **Yunus Emre**: Divan, Risaletü'n-Nushiyye.
- **Mor Efrem Süryani Kadim Kilisesi** (İstanbul – Yeşilköy, 2023): Cumhuriyet döneminde sıfırdan inşa edilen **ilk kilise**.

Sınavda nasıl sorulur?

"Kübizm" ve "sürrealizm" akımlarının en tanınmış temsilcileri sırasıyla kimlerdir?

Cevap: Pablo Picasso – Salvador Dalí.

evrakburada.com

6 Dünya Coğrafyası, Ekonomik Kavramlar ve Dijital Dönüşüm

Boğazlar, kanallar, Karadeniz

Geçit	Bağladığı yerler
Cebelitarık Boğazı	Akdeniz – Atlas Okyanusu (Avrupa ile Afrika arası)
Süveyş Kanalı (1869)	Akdeniz – Kızıldeniz (Mısır); Asya-Avrupa deniz yolunu kısalttı
Panama Kanalı (1914)	Atlas Okyanusu – Büyük Okyanus
Bering Boğazı	Asya – Kuzey Amerika (Rusya – Alaska)
Macellan Boğazı	Güney Amerika'nın güney ucu; Atlas – Büyük Okyanus
Babülmendep · Hürmüz	Kızıldeniz – Aden Körfezi · Basra Körfezi – Umman Denizi (petrol taşımacılığı)

- Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler (6): **Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Rusya, Gürcistan**.
- Boğazlardan geçiş rejimi **Montrö Boğazlar Sözleşmesi** (1936) ile düzenlenir.
- **Salda Gölü** (Burdur): kıyısındaki beyaz kayaçlar nedeniyle NASA tarafından **Mars'taki Jezero Krateri**ne benzetilmiştir.

Ekonomik kavramlar

Kavram	Anlamı
Enflasyon	Genel fiyat düzeyinin sürekli artması
Deflasyon	Genel fiyat düzeyinin sürekli düşmesi
Stagflasyon	Durgunluk (ekonomik küçülme/işsizlik) ile enflasyonun bir arada görülmesi
Devalüasyon	Ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin **resmî kararla düşürülmesi**
Revalüasyon	Ulusal paranın değerinin resmî kararla yükseltilmesi
Dış ticaret açığı	İthalatın ihracattan fazla olması

- **1929 Dünya Ekonomik Bunalımı** ABD borsasının çöküşüyle başladı; Türkiye'de **devletçilik** politikasına geçişi hızlandırdı.

Dijital dönüşüm ve yapay zekâ

- **Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi** 2018'de kuruldu; kamuda dijital dönüşüm, siber güvenlik ve yapay zekâ politikalarını koordine eder.
- **Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021–2025)** Türkiye'nin ilk yapay zekâ stratejisi belgesidir.
- **Üretken yapay zekâ**: metin, görsel, ses ve kod üretebilen sistemler; eğitimde kullanımı etik, telif, kişisel verilerin korunması (KVKK) ve akademik dürüstlük konularını gündeme getirir.

Ezber: 2024 İktisat Nobeli **Daron Acemoğlu** · 2025 Barış **Machado** · 2024 Barış **Nihon Hidankyo** · 2015 Kimya **Aziz Sancar** · Göbeklitepe **2018**, Arslantepe **2021**, Gordion **2023** · Kaplumbağa Terbiyecisi **Osman Hamdi** · kübizm **Picasso** · sürrealizm **Dalí** · Karadeniz'e kıyı **6 ülke** · Montrö **1936** · devalüasyon = **resmî değer düşürme**.

evrakburada.com

★ Genel Kültür · Güncel — Sınavda En Vurucu Noktalar

Son tekrar listesi

1. **BM** 1945 New York (Türkiye kurucu) · **UNESCO** Paris · **NATO** Brüksel, Türkiye 1952, 32 üye · **İİT** Cidde, 57 üye.
2. **AB:** 1999 Helsinki adaylık, 2005 müzakere · **G20:** 19 ülke + AB + Afrika Birliği (2023).
3. **TDT:** 2009 Nahçıvan, 2021 İstanbul'da yeni ad · üyeler Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan · gözlemci Macaristan, Türkmenistan, KKTC.
4. **TİKA** 1992 kalkınma · **TÜRKSOY** 1993 kültür · **Yunus Emre** 2009 Türkçe · **YTB** 2010 burslar · **Maarif Vakfı** 2016 okullar · **Türkevi** 2021 New York.
5. **Savunma:** KAAN 2024 · HÜRJET 2023 · KIZILELMA 2022 · TCG Anadolu 2023 · TCG Ufuk 2022 istihbarat · ATMACA gemisavar · T129 ATAK helikopter.
6. **Uzay:** Türkiye Uzay Ajansı 2018 · İMECE 2023 gözlem · TÜRKSAT 6A 2024 haberleşme · Alper Gezeravcı 2024 ilk astronot.
7. **Enerji:** sondaj Fatih, Yavuz, Kanuni, Abdülhamid Han · sismik Oruç Reis, Barbaros · FSRU Ertuğrul Gazi · Sakarya Gaz Sahası 2020 keşif, 2023 ilk gaz · Akkuyu.
8. **Ulaştırma:** 1915 Çanakkale Köprüsü 2022 · Marmaray 2013 · Avrasya Tüneli 2016 · İstanbul Havalimanı 2018 · TOGG Gemlik 2022.
9. **Kadın hakları:** 1930 belediye · 1933 muhtarlık · 1934 milletvekilliği · 1935 ilk 18 kadın vekil · ilk kadın başbakan Tansu Çiller · ilk kadın vali Lale Aytaman.
10. **Nobel:** Aziz Sancar 2015 Kimya · Orhan Pamuk 2006 Edebiyat · Daron Acemoğlu 2024 İktisat · 2024 Barış Nihon Hidankyo · 2025 Barış Machado · 2024 Fizik-Kimya yapay zekâ ilişkili.
11. **UNESCO:** Göbeklitepe 2018 · Arslantepe 2021 · Gordion ve ahşap camiler 2023 · somut olmayan: Türk kahvesi, ebru, Dede Korkut, geleneksel okçuluk.
12. **Sanat:** Mona Lisa da Vinci · Davut Michelangelo · Venüs'ün Doğuşu Botticelli · İnci Küpeli Kız Vermeer · Guernica Picasso (kübizm) · Belleğin Azmi Dalí (sürrealizm) · Kaplumbağa Terbiyecisi Osman Hamdi · 1914 Kuşağı Çallı.
13. **Düşünce:** Mukaddime İbn Haldun · Makalat Hacı Bektaş · Üç Tarz-ı Siyaset Yusuf Akçura · Tercüman Gaspıralı · Diriliş Sezai Karakoç · uçak fabrikası Nuri Demirağ.
14. **Geçitler:** Cebelitarık Akdeniz-Atlas · Süveyş 1869 · Panama 1914 · Bering Asya-Amerika · Montrö 1936 · Karadeniz'e kıyı 6 ülke.
15. **Ekonomi:** enflasyon, deflasyon, stagflasyon (durgunluk + enflasyon), devalüasyon (resmî değer düşürme) · 1929 Bunalımı → devletçilik.
16. **Dijital:** Dijital Dönüşüm Ofisi 2018 · Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021–2025.

evrakburada.com